

Рішення

разової спеціалізованої вченої ради PhD 7816

про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Задорожна Тетяна Андріївна, 1996 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчила у 2018 році Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка за спеціальністю 025 Музичне мистецтво, аспірант кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, виконала акредитовану освітньо-наукову програму 025 Музичне мистецтво.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Вченої ради Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль, від 17 лютого 2025 року № 47, у складі:

Голови разової спеціалізованої вченої ради – Смоляк Олег Степанович, доктор мистецтвознавства, професор, кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Рецензента

Євгенєва Марія Василівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка;

Офіційних опонентів

Гребенюк Наталія Євгенівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри сольного співу та оперної підготовки Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського;

Бермес Ірина Лаврентіївна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Вишне夫ська Світлана Валентинівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника

на засіданні «31» березня 2025 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво Тетяні ЗАДОРОЖНІЙ на підставі публічного захисту дисертації «Концептосфера української академічної пісні» за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Дисертацію виконано в Тернопільському національному педагогічному університеті імені Володимира Гнатюка Міністерства освіти і науки України, м. Тернопіль.

Науковий керівник – Водяний Богдан Остапович, кандидат мистецтвознавства, професор, заслужений діяч мистецтв України, завідувач кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису. Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, які виконують конкретне наукове завдання, що має істотне значення для галузі знань 02 Культура і мистецтво. Дисертація виконана державною мовою, відповідно до вимог МОН, освітньо-наукової програми закладу, специфіки галузі знань та спеціальності. Дотримано вимог пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами).

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них: 3 статті у наукових фахових виданнях України за напрямом «мистецтвознавство»; 1 - у зарубіжному науковому періодичному виданні; 3 – у матеріалах конференцій; 2 – у співавторстві в науковому фаховому виданні України за напрямом «мистецтвознавство».

Статті, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації:

Статті в наукових фахових виданнях України

1. Задорожна Т. Стильові модифікації жанру української академічної пісні: герменевтичний дискурс. *Актуальні питання гуманітарних наук : міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. Дрогобич, 2022. Випуск № 55. С. 80–88. URL: [10.24919/2308-4863/55-1-12](https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-12)

2. Задорожна Т. Поезія Лесі Українки як адепта модерну у дискурсі концептосфери української академічної пісні. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрямок «Мистецтвознавство»* : збірник наукових праць кафедри культурології і музеєзнавства Рівненського державного гуманітарного університету та Інституту культурології Національної академії мистецтв України. Рівне, 2023. Вип. 46. С. 135–140. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v46i.687>

3. Задорожна Т. Концептосфера української академічної пісні в контексті методологічних основ аналізу музично-поетичних співвідношень. *Слобожанські мистецькі студії* : збірник наукових праць Сумського державного педагогічного університету ім. А. С. Макаренка. Суми, 2024. № 3. С. 76–81. URL: <https://doi.org/10.32782/art/2024.3.14>

Стаття в науковому зарубіжному виданні

4. Задорожна Т. Семантика академічної пісні як знакової мислеформи української музичної творчості: епістемологічний аспект. *Baltic Journal of Legal and Social Sciences*, 2022. No. 2. С. 65–70. URL: <https://doi.org/10.30525/2592-8813-2022-2-11>

Праці апробаційного характеру

5. Задорожна Т. Жанрово-стильові перетини сучасної української академічної пісні. Збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції «Мистецтво у нелінійному просторі» м. Тернопіль : Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. Тернопіль, 2023. С. 106–110.

6. Задорожна Т. Поняття «концептосфера» в контексті постмодерної музикознавчої думки. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Тенденції розвитку дизайну, дизайн-освіти та мистецтва».

м. Київ. 19 травня 2023 року, Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ, 2023. С. 60–63.

7. Задорожна Т. Семантика української академічної пісні в парадигмі етнонаціональної ідентичності музичної творчості. *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях* : матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 2–4 листопада 2023 р.) . Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2024. Вип. 7. С. 90–97.

Статті у співавторстві в науковому фаховому виданні України

8. Водяний Б., Задорожна Т. Українська академічна пісня у сучасному соціокультурному просторі. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Напрям «Мистецтвознавство»* : збірник наукових праць. Рівненський державний гуманітарний університет та Інститут культурології Національної академії мистецтв України. Рівне, 2021. Випуск № 38. С. 88–94. URL: <https://doi.org/10.35619/ucpmk.v38i.473>

9. Задорожна Т., Водяний Б. Метажанрові концепти української академічної пісні у зразках камерно-вокальної творчості композиторів другої половини XX століття. *Музикознавча думка Дніпропетровщини* : збірник наукових статей. Дніпро: ГРАНІ, 2024. Вип. 27 (2). С. 268–280. URL: <https://doi.org/10.33287/222459>

У дискусії взяли участь голова, офіційні опоненти, рецензент, та висловили зауваження:

Смоляк Олег Степанович – доктор мистецтвознавства, професор, кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Без зауважень.

Гребенюк Наталія Євгенівна – доктор мистецтвознавства, професор, професор кафедри сольного співу та оперної підготовки Харківського національного університету мистецтв імені І.П. Котляревського.

1. Дисертантка у своїй роботі повною мірою обґрунтовує жанр «академічної пісні». Водночас, у розділі 2 розглядається історико-стильовий вектор розвитку вокальних жанрів, починаючи від канта, староғалицької

елегії, пісні в народному дусі. Далі у розділі 3 подається матеріал про асиміляції академічної пісні у сучасному дискурсі естрадної культури. Тобто ми отримуємо доволі широку жанрову картину пісенної творчості у різних «академічних» і «неакадемічних» жанрах. Проте у роботі немає ні аналізу, ні опису взаємозв'язків між цими жанрами вокальної музики, а, на нашу думку, варто було б це зробити.

2. У дисертаційному дослідженні заслуговують на увагу добре підготовлені схематичні рисунки, які вдало візуалізують застосування терміносистеми «концептосфера» для обґрунтування феномену «українська академічна пісня». Пропоновані терміни пояснюються у тексті підрозділу 1.1. «Концептуальні обриси поняття «українська академічна пісня». Висвітлюючи у подальшому викладі матеріалу принципи взаємодії авторських систем «Композитор – Поет», модальної характерності омузичення віршованого тексту, варто було б детальніше зупинитися на поясненні такого важливого для концептуальної структури поняття як «авторські модуси» поета і композитора (рис.2, с. 36).

3. Далі, треба підкреслити, що важливою проблемою, яка ставиться у роботі є формування у сучасної молоді національно-культурної ідентичності засобами академічної пісенної творчості. У зв'язку з цим дисертантка розглядає дві пріоритетні форми ідентичності – етнічну форму собітотожності (просвітянсько-культурницька парадигма, ідеологом якої вважається П. Куліш) та національну форму собітотожності (націєтворча парадигма, ідеологом якої вважається М. Драгоманов) (підрозділ 3.2., с. 144). Виникає питання: чи однаково, або з якою мірою відмінності виявляються ці форми собітотожності (етнічна чи національна) у певних зразках української академічної пісні?

4. Матеріал дослідження базується на сольних вокальних творах. Чи запропоновані і обґрунтовані у роботі теоретичні положення і концепти можна віднести і до ансамблевої чи вокально-хорової творчості українських композиторів?

5. І на останнє, ще одне питання до дисертантки, яка окрім представленого теоретичного дослідження є ще й концертуючою солісткою.

Як аналіз ключових концептів академічної пісні надає вам як солісту-виконавцю певні методичні засоби для глибшого розуміння і вираження музичного матеріалу. Що саме допомагає створити багатошарову, емоційно і концептуально насичену виконавську інтерпретацію, що дозволяє передати слухачам глибину і сутність твору?

Бермес Ірина Лаврентіївна – доктор мистецтвознавства, професор, завідувач кафедри вокально-хорового, хореографічного та образотворчого мистецтва Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

1. Дисертантка слушно позиціонує кант як «тип української національної вокальної творчості барокового зразка», стверджує, що він здобув метафоричне позначення «сковородинська пісня» (с. 29). Навряд чи можна з цим погодитися, оскільки кант – триголоса хорова акапельна пісня, а сковородинська – одноголоса сольна пісня.

2. Варто також відзначити введення до наукового обігу маловідомих композицій, що, на слушну думку здобувачки, «є важливими для формування цілісної історичної панорами розвитку української камерно-вокальної музики» (с. 93). Однак зазначу, що до когорти галицьких композиторів навряд чи можна віднести буковинця С. Воробкевича (с. 94).

3. У параграфі три 3 розділу роботи розглядається питання жанрово-стильової інсталяції української академічної пісні у дискурсі естрадної культури. Поясніть, будь ласка, як взаємодіють ці два жанри.

4. На с. 82 читаємо: «відпрацьований романтичною естетикою моністичний тип драматургії був у своєрідний спосіб адаптований в українському солоспіві». Чи можете конкретизувати як саме.

5. У роботі Ви послуговуєтеся музичною термінологією «жанровий тип», «жанровий різновид», «жанрова форма». Як Ви їх розмежуєте, чи співвідносите? Видається, що не зайвим було б скористатися статтею Б. Сюти «Поняття «жанровий тип» як метамовна одиниця сучасної теорії музики», надрукованої в «Термінологічному віснику» (2019, вип. 5).

6. У дисертації досить скромно виокремлено її практичне значення. Видається, що воно потребує розширення саме у застосуванні її результатів у

практиці виконавської та музично-педагогічної діяльності. Розкрийте, будь ласка, детальніше, як у вищезазначених аспектах Ви бачите її практичне значення.

Вишневська Світлана Валентинівна – кандидат мистецтвознавства, доцент, доцент кафедри виконавського мистецтва Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

1. У Розділі I, підрозділі 1.1 зазначено: «...в числі перших таких артефактів розпізнається «кант», що як тип української національної вокальної творчості барокового зразка здобув таке метафоричне позначення як «сковородинська пісня»: дослідницький досвід цього жанрового типу спорадичний і зустрічається хіба що в описових матеріалах архівного профілю» (с. 29). Не можу погодитися, адже, фундаментальне дослідження даного питання здійснили доктори мистецтвознавства Юрій Медведик – Українська духовна пісня XVII - XVIII століть (2006) та Ольга Зосім – Сакральний вимір східнослов'янської духовної пісенності другої половини XVI – початку XXI століття (2018). Крім того, відомості про кант як музичний жанр містяться в працях істориків української музичної культури (С. Грица, В. Бойко, М. Гордійчук, Л. Корній, Л. Івченко, В. Крекотень, А. Омельченко, О. Шреєр-Ткаченко, Л. Яценко).

2. Робота досить детально окреслює базові дефініції поняття «концептосфера» через трактування термінів «концепт», «концептуальна структура», «фрейми» з означенням найбільш типових тематичних груп, «мислеформи» тощо. Проте, в рамках означеного поняття дещо осторонь залишилось визначення – «академічна». Чи можете Ви сформулювати своє бачення термінів «академізм», «академічний», «академізація» для кращого розуміння обраної лексеми, стосовно презентованого поняття «українська академічна пісня»?

Євгенєва Марія Василівна – кандидат мистецтвознавства, доцент кафедри музикознавства та методики музичного мистецтва Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.

1. Стосовно заявлених хронологічних рамок дослідження. Виникає враження певних прогалин у розвитку окремих вокальних жанрів.

2. Варто також зробити уточнення, що автором першого вокального циклу в українській музиці був Микола Лисенко, а не Антін Рудницький як зазначає дисертантка (с.102).

Результати відкритого голосування:

«За» 5 членів ради,

«Проти» — членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує Тетяні ЗАДОРЖНІЙ ступінь доктора філософії з галузі знань 02 Культура і мистецтво за спеціальністю 025 Музичне мистецтво.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової спеціалізованої
вченої ради

Олег СМОЛЯК